
УДК 37.091.3:378.147

*Ямковий О.Ю., кандидат педагогічних наук,
молодший науковий співробітник
відділу фахової передвищої освіти
Інституту професійної освіти НАПН України*

ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ У РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ КОЛЕДЖУ: КЛАСИФІКАЦІЙНИЙ ПІДХІД

Сучасна система фахової передвищої освіти висуває до викладача коледжу вимогу не лише володіти ґрунтовними фаховими знаннями, а й мати високий рівень професійної компетентності. Ця компетентність охоплює педагогічну майстерність, здатність до постійного самовдосконалення, інноваційне мислення, цифрову обізнаність і розвиток емоційного інтелекту. Саме професійна компетентність викладача є визначальним чинником якості освітнього процесу, формування конкурентоспроможного фахівця та створення середовища безперервного навчання для студентів.

Важливо розуміти, що сучасний викладач коледжу повинен не просто передавати знання, а створювати освітнє середовище, у якому студенти залучені до процесу навчання, мають змогу розвивати власні здібності, критично мислити, працювати в команді, приймати обґрунтовані рішення та бути готовими до постійного професійного зростання. Тому питання класифікації, впровадження та доцільного використання освітніх технологій, які сприяють розвитку професійної компетентності викладачів, є вкрай актуальним.

Ефективне впровадження педагогічних технологій є не лише інструментом підвищення якості освіти, а й потужним чинником розвитку професійної компетентності викладача коледжу. У зв'язку з цим виникає потреба у чіткому теоретичному обґрунтуванні самого поняття «педагогічна технологія», яке нині інтерпретується по-різному залежно від наукового

підходу. Зокрема у науковій літературі існує низка підходів до визначення сутності педагогічної технології, кожен з яких висвітлює різні аспекти цього поняття.

За сучасною «Енциклопедією освіти», «педагогічні технології – технології, які забезпечують перетворення педагогічного процесу в освітній установі на цілеспрямовану діяльність усіх його суб'єктів» [1]. П. Сікорський визначає педагогічну технологію як алгоритм організації ефективного засвоєння знань та умінь, що забезпечує досягнення запланованих результатів [2].

У визначенні П. Лузана педагогічна технологія розглядається як цілеспрямована організація педагогічного процесу, яка відображає науково обґрунтований проєкт логічно структурованої системи педагогічної взаємодії для гарантованого досягнення запланованих результатів навчання [3]. Такий підхід вимагає від викладача чіткої структури педагогічної діяльності, вміння проєктувати й аналізувати власну практику. Це безпосередньо впливає на розвиток професійної рефлексії, методичної грамотності та управлінських навичок, що є важливими складовими його професійної компетентності.

О. Пометун визначає педагогічну технологію як сукупність способів (методів, прийомів, операцій) педагогічної взаємодії, послідовна реалізація яких створює умови для розвитку учасників педагогічного процесу і передбачає його певний результат [4]. Таке розуміння вимагає від викладача не лише володіння широким арсеналом педагогічних інструментів, а й здатності обирати найефективніші з них відповідно до цілей і особливостей навчального контексту, що є проявом високого рівня його професійної компетентності.

Усі розглянуті підходи до визначення педагогічної технології підкреслюють її роль як ключового інструменту формування професійної компетентності викладача. Опанування педагогічними технологіями вимагає не тільки теоретичних знань, а й практичного застосування, саморефлексії та

постійного вдосконалення методичного інструментарію, орієнтуючи викладача на досягнення освітніх результатів.

Особливо важливими є технології розвитку професійної активності викладача, які стимулюють його творчий потенціал і формують мотивацію до саморозвитку. Ці технології охоплюють широкий спектр методів і форм, які активізують професійну позицію педагога, залучають до інноваційної діяльності та формують готовність до змін. Для кращого розуміння цього явища необхідно звернутися до класифікацій технологій, що сприяють розвитку професійної активності викладача, з огляду на їх зміст, цілі, методи впливу та педагогічний контекст застосування.

Саме сучасні педагогічні технології, що поєднують у собі як інноваційні, так і традиційні елементи, здатні забезпечити комплексне вдосконалення професійної діяльності педагогів, сприяючи розвитку необхідних умінь і навичок відповідно до запитів часу. Серед таких технологій особливого значення набувають активні, інтерактивні й імітаційні методи навчання, які широко застосовуються в післядипломній педагогічній освіті, а також у процесі безперервного професійного розвитку викладачів коледжів (рис. 1).

Охарактеризуємо кожен групу технологій. Технології активних інтеракцій виступають потужним інструментом не лише в організації ефективного освітнього процесу, але й у розвитку професійної компетентності самого викладача. Їхнє застосування вимагає від педагогів постійного вдосконалення педагогічної майстерності, гнучкості мислення, здатності до творчого підходу в навчанні та відкритості до змін.

Активне залучення викладача до освітнього процесу через різноманітні форми діяльності стимулює не тільки мислення й співпрацю здобувачів освіти, а й змушує самого викладача перебувати в постійному русі, аналізувати власну діяльність, рефлексувати, шукати нові методи та підходи. Саме в цьому контексті активні технології стають дієвим засобом формування

та вдосконалення ключових професійних компетентностей педагога.

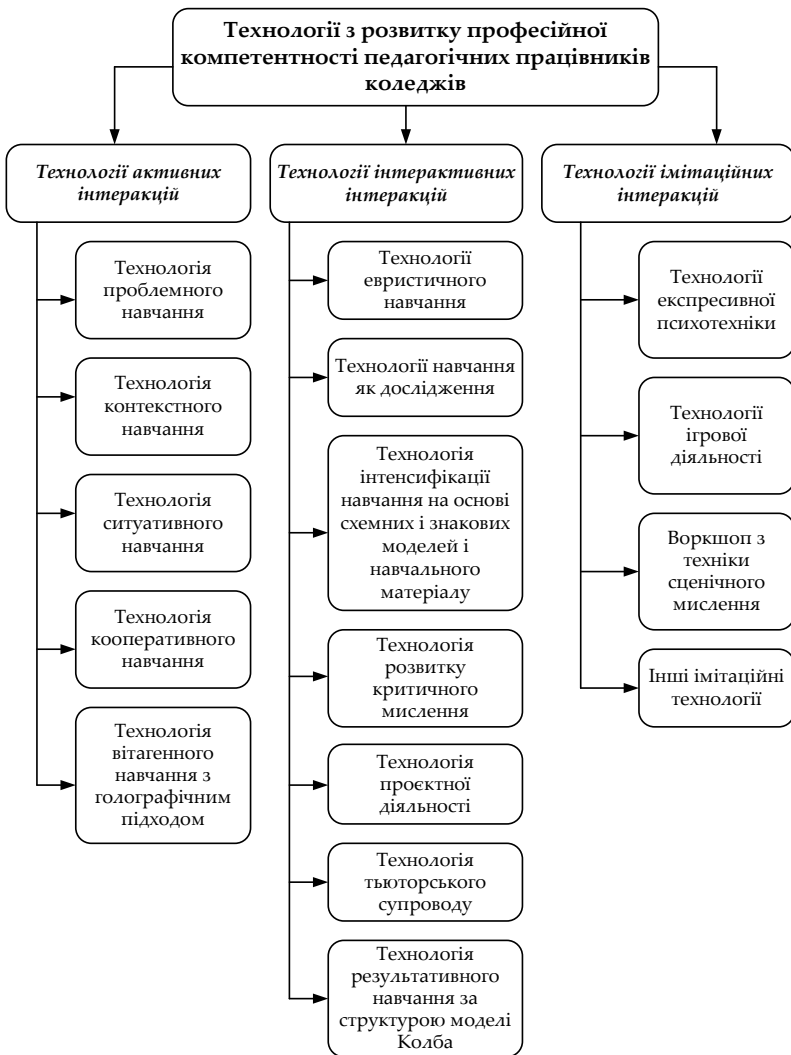

Рис. 1. Класифікація педагогічних технологій з розвитку професійної компетентності педагогічних працівників коледжу

До таких технологій належать: проблемне навчання, контекстне навчання, ситуативне навчання, кооперативне навчання, а також вітагенне навчання з голографічним підходом. Ці підходи не просто сприяють активному навчанню студентів – вони трансформують викладача у справжнього креатора освітнього середовища, де знання здобуваються через практику, дискусію, осмислення, рефлексію та співдію.

У процесі застосування цих технологій викладач розвиває вміння: моделювати навчальні ситуації відповідно до реального професійного контексту; створювати умови для продуктивної взаємодії та співпраці в студентському середовищі; адаптувати навчальні стратегії відповідно до потреб і рівня підготовки здобувачів; застосовувати критичне та системне мислення у плануванні та реалізації освітнього процесу; проводити самоаналіз та педагогічну рефлексію з метою підвищення якості викладання.

Інтерактивні технології розвитку професійної компетентності викладачів мають на меті підвищення ефективності освітнього процесу через створення умов для глибокого осмислення, рефлексії, творчого підходу до професійної діяльності. Їхнє впровадження в освітній процес сприяє переходу від традиційного репродуктивного навчання до конструктивістських підходів, де ключову роль відіграють осмислення, активна участь, творчість і саморефлексія. Застосування таких технологій створює умови для якісного оновлення професійного мислення викладача, формування нових педагогічних стратегій і розширення спектру професійних компетентностей.

До таких інтерактивних технологій належать: технологія евристичного навчання, технологія навчання як дослідження, технологія розвивального навчання, технологія інтенсифікації навчання на основі схемних і знакових моделей, технологія розвитку критичного мислення, технологія проєктної діяльності, технологія тьюторського супроводу, технологія результативного навчання за структурою моделі Колба. Ці технології дозволяють

викладачеві: ефективно інтегрувати наукові дослідження в освітній процес; формувати у студентів дослідницькі та аналітичні навички; організовувати навчання як цілісний процес занурення, осмислення, рефлексії та застосування знань; створювати індивідуальні траєкторії навчання з урахуванням потреб і потенціалу кожного здобувача освіти; підтримувати та супроводжувати особистісний розвиток студента як суб'єкта власного навчання; розвивати власну здатність до педагогічного інжинірингу – проектування навчального досвіду відповідно до конкретних цілей, ситуацій та контингенту.

Опанування та активне використання цих технологій сприяє формуванню таких компонентів професійної компетентності викладача, як: педагогічне проектування, методична гнучкість, комунікативна культура, здатність до рефлексії, інноваційне мислення, академічна доброчесність та готовність до неперервного професійного розвитку.

Імітаційні технології моделюють професійне середовище через практичне відтворення типових або нестандартних виробничих ситуацій. До групи технологій імітаційних інтеракцій відносять такі технології: технології експресивної психотехніки, технології ігрової діяльності, воркшоп з техніки сценічного мовлення та інші.

Крім зазначених вище напрямів, доцільно звернути увагу на впровадження змішаного навчання, дистанційних технологій, цифрових платформ та адаптивних систем навчання, які відкривають нові можливості для персоналізації освітнього процесу. Вони дозволяють враховувати індивідуальні потреби викладачів у процесі формування професійної компетентності, сприяють формуванню навичок цифрової грамотності, критичного аналізу, інформаційної безпеки та самоменеджменту.

Значну роль у процесі підвищення професійної компетентності викладача відіграє формування професійної рефлексії – здатності до аналізу власної діяльності, виявлення сильних і слабких сторін, постановки цілей професійного розвитку. Саме педагогічні технології, які ґрунтуються на

принципах рефлексивної педагогіки, сприяють розвитку вміння викладача критично осмислювати власні педагогічні дії та приймати обґрунтовані рішення в умовах змін.

Отже, педагогічні технології виступають не лише інструментом організації ефективного освітнього процесу, а й потужним засобом розвитку професійної компетентності викладачів коледжу. Їх класифікація та цілеспрямоване використання дозволяють забезпечити всебічний розвиток викладача – як фахівця, наставника, організатора освітнього середовища. Комплексне впровадження активних, інтерактивних, імітаційних, цифрових та рефлексивних технологій сприяє формуванню сучасного, гнучкого та конкурентоспроможного педагога, здатного до саморозвитку й адаптації в умовах динамічного освітнього середовища. Це, у свою чергу, підвищує якість фахової передовищої освіти, забезпечує ефективність підготовки майбутніх фахівців та зміцнює позиції коледжу як інноваційного освітнього осередку.

Використані джерела

1. Енциклопедія освіти /Академія педагогічних наук України; голов. ред. В.Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
2. Сікорський П.І. Кредитно-модульна технологія навчання : навч. посіб. /П.І. Сікорський. Київ : Європ. ун-т, 2004. 126 с.
3. Лузан П.Г. Суть і дефініція поняття «педагогічна технологія» /П.Г. Лузан //Науковий вісник : Професійна педагогіка. 2013. № 6. С. 12–18.
4. Пометун О.І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посіб. /О.І. Пометун, Л.В. Пироженко. Київ : А.С.К., 2003. 192 с.